

mors etenim una Redemptoris nostri Joânis nostris A animæ de peccati morte vivificationem, et in futuro mortibus salutis fuit, et una ejusdem resurrectionem. C corporis incorruptibilem resurrectionem. In Assur, ut adjuvante Domino... (Cætera desunt.)

ANNO DOMINI DCXVI.

ETHELBERTUS,

ANGLORUM REX.

NOTITIA HISTORICA IN ETHELBERTHUM.

(Fabricii Biblioth. med. et inf. ætatis.)

Ethelbertus, sive Edilbertus, Cantiorum in Angliâ primus rex Christianus, qui an. 616, Februarii 24, obiit. Hujus scriptum nullum exstat, sed Baleus, pag. 73, et Priscus, pag. 105, ex Beda, notant scripsisse *Decreta judiciorum*, sive *primam illam magnam Chartam* cæteris etiam Heptarchiæ in Angliâ probatam Regibus, de qua præter Davidem Wilkiniusium, tomo I Legum veterum Anglorum, Londini, B 1721, fol. vide quæ nuper notavit Thornagh Gourdon, in historia Parlamenti, Anglice edita Londini 1731. Scripsit et *Epistolarum* librum maxime ad sanctum *Gregorium* papam, et ad sanctum *Augustinum*, Anglorum apostolum et primum archiepiscopum Cantuariensem. De Ethelberto hoc Baronius et Acta sanctorum, 24 Februarii. De Augustino illo ad 26 Maii.

ETHELBERTI,

ANGLORUM REGIS,

DONATIONES AD DIVERSAS ECCLESIAS.

(Monasticon Anglic. t. I, p. 110, 126, 167.)

I.

Donatio regis Ethelberti de terra ubi situm est monasterium apostolorum Petri et Pauli cum terris adjacentibus.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Notum sit omnibus tam præsentibus quam posteris, quod ego Athelbertus, Dei gratia rex Anglorum, per Evangelicum genitorem meum Augustinum de idolatra facturus Christicola tradidi Deo per ipsum antistitem aliquam partem terræ juris mei, sub orientali muro civitatis Doroberneasis, ubi scilicet per eundem in Christo institutorem monasterium in honore principum apostolorum Petri et Pauli condidi, et cum ipsa terra et cum omnibus quæ ad ipsum monasterium pertinent perpetua libertate donavi adeo [ut nec] mihi, nec aliorum successorum meorum regum, nec ulli unquam potestati sive ecclesiasticæ sive sæculari, quidquam inde liceat usurpare, sed in ipsius abbatis sint omnia libera ditione: si quis vero de hac donatione nostra aliquid minuere aut irritum facere tentaverit, auctoritate beati papæ Gregorii nostrique apostoli Augustini simul et nostra imprecatione sit hic segregatus ab omni sanctæ Ecclesiæ communione, et in die judicii ab omni electorum societate. Circumcingitur hæc terra, ubi situm est monasterium apo-

stolorum Petri et Pauli cum terra adjacente his limitibus: in oriente ecclesia sancti Martini et inde ad Orientem *be siwenidoune*, et sic ad Aquilonem *be wykyngearch*, iterum ad Orientem et ad Austrum *be bureyaremearch*, et sic ad Austrum et Occidentem *be Kingesmearch*, iterum ad Aquilonem et Orientem *be Kingesme arch*, sicque ad Occidentem *to Ritherchepe*, et ita ad aquilonem *to dryttingstrete*. Actum est in civitate Doroberniæ anno ab incarnatione Christi DCV, indictione VI. Ego Athelbertus, rex Anglorum, hanc donationem meam signo sanctæ crucis propria manu confirmavi. Ego Augustinus gratia Dei archiepiscopus libenter subscripsi. Ego Aswaldus regis filius facio. Ego Hanugi filius dux laudavi. Ego Hocca comes consensi. Ego Andemundus referendarius approbavi. Ego Graphio comes benedixi. Ego Tangi filius regis optimas confirmavi. Ego Pinca consensi. Ego Geddi corroboraui.

II.

Charta Athelberti.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Notum sit omnibus tam præsentibus quam posteris, quod ego Athelbertus, Dei gratia rex Anglorum, per Evangelicum genitorem meum Augustinum de idolatra fa-

ctus Christicola, tradidi Deo per ipsum antistitem aliquam partem terræ juris mei, sub orientali muro civitatis Doroberniæ, ubi scilicet per eundem in Christo institutorem, monasterium in honore principum apostolorum Petri et Pauli condidi, et cum ipsa terra, et cum omnibus quæ ad ipsum monasterium pertinent perpetua libertate donavi, adeo ut nec mihi, nec alicui successorum meorum regum, nec uli unquam potestati sive ecclesiasticæ, sive sæculari, quidquam inde liceat usurpare, sed in ipsius abbatis sint omnia libera ditio. Si quis vero de hac donatione nostra, aliquid minuere, aut irritum facere tentaverit, auctoritate beati papæ Gregorii, nostrique apostoli Augustini simul et nostrâ impreca-tione, sit hic segregatus ab omni sanctæ Ecclesiæ communione, et in die iudicii, ab omni electorum societate. Circumcingitur hæc terra his terminis. In Oriente ecclesia sancti Martini, et inde ab Oriente, *be siwenidowne*, et sic ad Aquilonem, *be wkyngmearch*, iterumque ad Orientem et ad Austrum, *be bureyarmearch*: et sic ad Austrum et Occidentem *be kynges-mearch*; item ad Aquilonem *be kyngesmearch*, sicque ad Occidentem *to Riðherechepe*, et ita ad Aquilonem *to dryttingstrete*. Actum est hoc in civitate Derobernie, anno ab incarnatione Christi 605, indictione 6.

Ego Athelbertus rex Anglorum hanc donationem meam, signo sanctæ crucis, propria manu confirmavi. Ego Augustinus, gratia Dei archiepiscopus, libenter subscripsi. Ego Edbaldus, regis filius, favi. Ego Hamigisilus dux laudavi. Ego Hocca comes consensi. Ego Angemundus referendarius approbavi. Ego Graphio comes h nedixi. Ego Tangisilus, regis optimas, confirmavi. Ego Pinca consensi. Ego Geddy corrobavi.

Rex Anglorum Athelbertus in misericordia omnipotentis Dei catholicus, omnibus suæ gentis fidelibus, et adventum gloriæ magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, beata spe expectantibus, salutem vitæque æternæ beatitudinem, largiente summi Regis clementia. Ego Athelbertus in solio paterno confirmatus, paceque divinitus concessa, eo jam per decem quinquennia sceptrigera potestate potitus, et per Venerabiles sacræ fidei doctores Spiritus sancti gratia irradiatus, ab errore falsorum deorum, ad unius veri Dei cultum toto corde conversus, ne ingratus beneficiorum appaream illi a cujus sancta sede nobis in regione umbræ mortis sedentibus lux veritatis emicuit, inter alias quas fabricavi ecclesias monitu et hortatu beatissimi papæ Gregorii et sancti patris nostri Augustini, ipsi beatissimo apostolorum principi Petro et doctori gentium Paulo monasterium, a fundamentis construxi, illudque terris variisque possessionum donariis decorare studui, in-bique monachos Deum timentes aggregari feci, et cum consilio ejusdem reverentissimi archiepiscopi Augustini, ex suo sancto sanctorum collegio venerabilem virum secum ab apostolica sede directum. Petrum monachum elegi, eisque, ut ecclesiasticus ordo exposcit, abbatem preposui. Hoc igitur monasterium ad protractum debiti culminis promovere

A desiderans, suorumque possessionum terminis dilatare gestiens, sana mente integroque consilio, cum Edbaldi filii mei aliorumque nobilium optimatumque meorum consensu, ob redemptionem animæ meæ et spem retributionis æternæ obtuli ei etiam villam nomine Sturiga alio nomine dictam Cistelei cum omnibus redditibus ei jure competentibus, cum mancipiis, silvis cultis vel incultis, pratis, pascuis, paludibus, fluminibus, et contiguis ei maritimis terminis eam ex una parte cingentibus, omnia, mobilia vel immobilia in usus fratrum sub regulari tramite et monastica religione inibi Deo servientium: missurum etiam argenteum, scapton aureum, iterum sellam cum freno aureo, et gemmis exornatam, speculum argenteum, armilcaisia closerica, camisiam ornatam, quod mihi xennium de domino papa Gregorio sedis apostolicæ directum fuerat, quæ omnia supradicto monasterio gratanter obtuli. Quod etiam monasterium ipse servus Dei Augustinus sanctorum apostolorum, ac martyrum reliquiis variisque ecclesiasticis ornamentis ab apostolica sede sibi transmissis copiose ditavit, seseque in eo et cunctos successores suos ex autoritate apostolica sepeliri præcepit, Scriptura dicente « non esse civitatem mortuorum, sed vivorum. » Ubi etiam mihi et successoribus meis sepulturam providi, sperans me quandoque ab ipso apostolici ordinis principe cui Dominus potestatem ligandi atque solvendi dedit et claves regni cælorum tradidit, a peccatorum nexibus solvi et æternæ beatitudinis januam intro luci.

C Quod monasterium nullus episcoporum, nullus successorum meorum regum, in aliquo ledere aut inquietare præsumat, nullam omnino subjectionem in ea sibi usurpare audeat, sed abbas ipse qui ibi fuerit ordinatus, intus et foris cum consilio fratrum secundum timorem Dei libere eum regat et ordinet, ita ut in die Domini dilectam illam piissimi Redemptoris nostri vocem mereatur audire dicentis: *Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui*. Hanc donationem meam in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, largitate divina ut mihi tribuatur peccatorum remissio, per omnia, cum consilio reverentissimi patris Augustini, condidi, idque ad scribendum Angemundum presbyterum ordinavi. De his ergo omnibus quæ hic scripta sunt, si quis aliquid inde minuere præsumperit, sciat se æquissimo iudici Deo et beatis apostolis Petro et Paulo rationem esse redditurum. Confirmata est hæc donatio presentibus testibus reverentissimo patre Augustino Dorobernensis Ecclesiæ archiepiscopo primo, Mellito quoque et Justo Londoniæ, et Ronfensis Ecclesiæ presulibus, et religioso famulo Christi Laurentio presbytero, Edbaldo filio meo, Hamigisilo duce, Angemundo referendario, Hocca et Graphione comitibus, Tangesilo et Pinca et Geddi et Aldhano regis optimatibus, aliisque plurimis divorsarum dignitatum personis. Actum sane quadragesimo quinto anno regni nostri, sub die v Idus Januarii.

III.

Ælfbearht, rex occidentalium Saxonum seu Cantuariorum, vendidit Waermundo episcopo xx acras terræ et unum vinculum dimidium civitatis Strobi et unum mansium, pro ejus pecunia, xv pund. et xxx mancuso (*sic habetur in charta*) anno 790. Subscribunt *Ærdelbearht* rex; *Crolnolth* archiepiscopus,

A Eulhstan, *Swithun*, *Guthheard*, *Dioruulf* episcopi; *Etheldred* et *Ælfred* filii regis; *Uullaf*, *Uurselh*, abbates; *Uulthem* presbyter; *Uerenberth* et *Celmund* ministri; *Eannulf*, *Oric*, *Uulshere*, *Aetheluulf*; *Humbearht*, *Uullaf*, *Aldred*, *Æthelred*; *Fryhtwald* et *Biorhtuulf* duces.

DECRETUM

DE REBUS DEI ET ECCLESIAE NON ABSTRAHENDIS

(Wilkins., Legum Vett. Anglor. Collect. t. I, p. 1.)

Hæc sunt iudicia quæ a Ethelbertus rex constituit Augustini diebus.

I. ^b Dei peculium et Ecclesie donaciones emendatur; episcopi peculium undecies emendatur; sacerdotis peculium novies emendatur; diaconi peculium

^B sexies emendatur; clerici peculium ter emendatur, ecclesie ^c pax bis emendatur; monasterii ^d pax bis emendatur.

^a *Ethelbirhtus*. *Ethelbirhtus* rex, secundum *Factus Savilianos*, regnare cepit anno Christi 561. Desiit anno 616. *Malmesburiensis* et *Beda* scribunt illum excessisse post receptam Christi fidem anno 21. *Beda* anno 615 (qui est 616 juxta chronologiam Saxoniam) eum obiisse dicit, lib. II *Hist. Eccl.* c. 5, ubi inter alia sic de eo loquitur: « Inter cætera bona quæ genti suæ consulendo conferebat, etiam decreta illi iudiciorum juxta exempla Romanorum cum consilio sapientum constituit, quæ conscripta Anglorum sermone hæcenus habentur et observantur ab ea. In quibus primitus posuit qualiter id emendare deberet, qui aliquid rerum vel ecclesie, vel episcopi, vel reliquorum ordinum, furto auferret, volens scilicet tuitionem eis quoque et quorum doctrinam susceperunt præstare.

^b *Dei peculium et Ecclesie*. De sacrilegio et furto prior legis hujus pars intelligenda est, quod nempe res, Deo, Ecclesie, etc., dicatæ, si furtim auferantur, sint compensandæ. Rex *Ælfredus* infra, lege 6, sacrilegium cum multa juxta valorem compensari, et præterea aut manum furis abscindi, aut juxta capitis æstimationem hominis illius eam redimi vult. In jure civili, *Paulus* jurisconsultus, L. *Sacrilegii* 9, ad l. *Jul.*, pec., lib. XLII P. tit. 15: « *Sacrilegi*, inquit, capite puniuntur, qui publica sacra compilaverint; at qui privata sacra aut ædiculas incensiditas tentaverint, amplius quam fures, minus quam sacrilegi merentur. » *Sacrilegii* pœnam monet statui debere pro qualitate personæ, proque rei conditione, et temporis, ac ætatis et sexus, vel æverius, vel clementius; et statim profert varias olim indictas pœnas, aliosque sacrilegos ad bestias damnatos, alios vivos exossos, alios furca suspensos ait. In jure canonico, qui res ecclesiasticas Deo dicatas abstulerit, infamis judicabatur, anathemate feriēbatur, vel excommunicabatur. *Decret. Gregor.*, c. 12, q. 2. In jure Gothico et Scanico gravissima pœna furibus infligitur, suspensum nempe absque defensione hominis furti accusati; sacrilegis autem nulla specialis stabebatur pœna. Vid. *Stiernook de jure Sueon. et Goth. vetusto*, p. 368 seq. In legibus provincialibus hodierni regni Sueciæ, sacrilegus solvet episcopo multam trium marcarum pro violatione pacis ecclesiasticæ; pro furto autem plectetur secundum leges provinciales: In templo vel cœmeterio non fruetur pace, quia contra eam deliquit. *Loecen. Leg. civ. regni Sueriæ*, tit. de jure eccles. cap. 48, p. 501. Apud Danos levis pœna furibus determinatur, ut legitur lib. VI *Juris Danici*, c. 17, *die Tyveri*, cæ-

sio virgarum, vel restitutio simplex aut duplex rei furtim ablata, et *Bremmerholm*, hoc est, ergastulum nauticum: effractor autem ac spoliator thecæ nauticæ, capsæ, vel armarii in templo reperti, latronis instar, rota et palo punitur; qui autem e templo res clavibus non servatas spoliaverit, in furcam suspenditur; qui autem res viliores rapuerit, ad palmam virgis cæsus, æternis et vinculis et laboribus punitur. Vid. lib. VI *Juris Dan.*, c. 16, § 4. De sacrilegiis *Theodoricus* rex in edicto suo, cap. 126, ait: « Si quis de ecclesiis, id est, locis religiosis, homines traxerit, vel aliquid violenter crediderit auferendum, capite puniatur. » Juxta legem *Friorum* 12, qui sanum effregerit, et ibi aliquid de sacris tulit, ducitur ad mare, et in fabulo, quod accessus maris operiri solet, lunduntur aures ejus, et castratur, et immolatur diis quorum templa violavit. Vid. *Lindenbrog.*, *Cod. LL. antiq. tom. I*, pag. 503. In constitutione *Childeberti* regis, sacrilegia a servili persona patrata centum ictibus flagellorum puniuntur. Vid. *Capitul. reg. Franc. per Steph. Baluz.*, tom. I, p. 7. In *Capitulariis Caroli et Ludov. imp.* lib. VI, c. 304, ita de sacrilegis existat: « Si quis, in ecclesias earumque res irruens, sacerdotibus et ministris, vel ipso cultui locoque aliquid importet injuriæ, vel inferat ad divini cultus injuriam, in convictos sive confessos reos capitali sententia noverit vindicandum. » Et in *Canonibus Isaaci* episcopi *Lingonensis*, tit. 7, sacrilegi infames dicuntur, nec ad accusationem vel testimonium admitti debent. Vide *Capit. reg. Franc.*, tom. I, p. 1267 seq. *Conf. Droconis* sententiam hac de re in *appendice Actor. veter.*, cap. 146, tom. II *Capitul. Baluz.*, p. 1549.

^c *Pax ecclesie*. Hoc est, si rixæ vel contentiones in ecclesia

^d *Monasterii pax*. Quod de pace ecclesie diximus, idem de pace monasterii dicendum est, quod nempe juxta honorem et valorem ejus quælibet violatio pacis dupliciter compensatur. In Constitutionibus sub *Æthelredo*, anno 101, editis, hæc de violatione pacis monasterii statuitur lex: « Violatio pacis monasterii primarii cum rebus excusatione dignis excusetur, juxta pacem regiam; hoc est, v libris secundum legem Anglorum, et mediocri monasterii cxx solidis, hoc est, juxta multam regis; et adhuc minoris lx solidis, et campestris ecclesie xxx solidis. »